

PRESA VREII DESPRE LUPTA DEMOCRATICĂ ȘI ANTIFASCISTĂ

Prof. dr. docent TITU GEORGESCU

Mișcarea democratică pentru realizarea unui larg front de luptă împotriva fascismului a avut în publicistica Partidului Comunist Român un sprijin din cele mai valoroase.

Tematica presei revoluționare și progresiste antifasciste îndrumată de P.C.R. se înscrie într-un evantai extrem de bogat. Este surprinzător probabil, pentru unii, cum de a reușit partidul comunist, în condiții de vitregă ilegalitate, să se ancoreze într-o gamă atât de diversificată de probleme, pe care presa sa le cuprinde și le face cunoscute maselor.

De la aspecte economice interne și internaționale, la concluzii politice antifasciste privind soarta României și a Europei, de la detalii privitoare la situația maselor țărănimii în județe ca Ilfov sau Hunedoara, până la atitudinea politică externă a României de stăvilire a rolului hitlerist — revizionist, de la consemnări ale situației școlare în sate ale Teleormanului până la analiza, în articole ample, a raporturilor de forțe antifasciste pacifiste sau fasciste — militariste în întreaga lume — toate relevau o ținută publicistică înrîurită de suflul respectului față de mase, o răspundere deplină față de destinele României.

Presa antifascistă a Partidului Comunist Român, fie legală, fie ilegală reflecta după 1933 părăsirea celor mai multe teze dogmatice, stîngiste care, până în anii crizei, constituiseră grave impedimente în legarea partidului de mase și înfrurierea lor în momente decisive.

Numeroasele gazete antifasciste mărturisesc evidenta prezență a P.C.R. cu fața spre mase, iar articolele grăiesc despre cunoașterea mereu mai vie a realităților maselor. Aici se și află multe explicații ale trecerii destul de brusce a partidului de la o activitate precumpănitor sectară la o acțiune de reunire treptată, dar rapidă, a multor grupări politice, asociații, organizații, într-un bloc antifascist, de mare însemnătate pentru cursul ce era în dezbaterea vieții politice românești.

Presa antifascistă a reflectat fidel aceste frământări din deceniul patru, dar le-a și înrîurit. Presa democratică îndrumată de P.C.R. a fost, într-un anume chip, antemergătoare acțiunilor organizatorice de grupare a forțelor antifasciste. Nu numai că apelurile cele mai diferite, de natură antifascistă erau publicate în această presă, dar însăși fondul necesității aderării maselor la asociații, fronturi antifasciste era dezbătut și explicat în numeroase articole. Presa era în această situație cu adevărat „un propagandist, un mobilizator și un organizator colectiv“.

Puternica mișcare populară și antifascistă din România anilor 1933—1940 a fost repetiția generală a dispunerii forțelor de masă în timpul revoluției populare după 1944. Semnificația evenimentelor acelei etape antebelice a fost surprinsă în multitudinea loturilor de către presa antifascistă.

Acordul de la Tebea a fost precedat de o vastă campanie publicistică în care s-au distins organele de presă ale partidului comunist ale partidului socialist, ale Frontului plugarilor, ale tineretului comunist și celui democrat studentesc, ale grupărilor radicale țărănești și de alte nuanțe care au pătruns sensurile marelui pericol reprezentat de fascism pentru România.

Tebea a fost puternică manifestare a capacității unirii în jurul forței revoluționare muncitorești, a forțelor țărănimii categoriilor mijlocii, a tuturor celor care înțelegeau natura ofensivei fascismului.

Era în același timp o certitudine a patriotismului maselor populare, a tuturor organizațiilor care semnau acest act. Nu cauzele proferate în ziarele burgheze de dreapta ale vremii exprimau valoarea poziției P.C.R. față de patrie și responsabilitatea cu care Partidul Comunist aborda problemele fundamentale, decisive ale națiunii spre a o feri de masacrul unui regim fascist, de căderea sub dependența imperialismului nazist, spre a-i apăra independența și integritatea.

Revedeți, toți cei care sînteți cu înclinare spre istoria țării, zecile de gazete antifasciste ale vremii și veți descoperi mulți comuniști care vibrau în scrisorile lor pentru tot ce era adevărat, democratic și patriotic. Articolele comuniștilor și ale celor care s-au aflat împreună cu ei pentru un front larg democratic contra fascismului, dezvăluie un întins program antifascist de la muncitorii la țărani, intelectuali, pături mijlocii, funcționari, militari, politicieni, categorii burgheze și partide burgheze și partide ale acestora, care reușiseră să decanteze din cursul evenimentelor europene, comandamentele de pace și antifasciste ale țării. De aceea nu apare surprinzătoare prezența între condeiele presei P.C.R., democratice antifasciste, a multor intelectuali membri ai Frontului plugarilor, activiști ai Madosz-ului și publiciști țărăniști de stînga.

Enumerarea doar a unor publicații apărute în anii care înconjoară momentul decembrie 1935 determină azi, după o jumătate de secol, meditații asupra extensiei activității pentru Front Popular :

„Buletinul de acțiune împotriva fascismului”, — București ; „Alte zări”, Cluj ; „Clopotul”, Botoșani ; „Horia”, Deva ; „Năzuința”, București ; „Cuvînt nou”, Brașov ; „Echipa” — București ; „Ecoul” — Iași ; „Îndrumarea” — Galați ; „Korunk” — Cluj ; „Omul liber” — Pitești ; „Orizont” — București ; „Cuvîntul scoalei” — Craiova ; „Noi vrem pămînt” — București ; „Tineretul” — Botoșani ; „Era nouă” — București ; „Manifest” — Iași ; „Uj szó” — Tg. Mureș ; „Reporter” — București și multe altele. Sigur, nu toate au avut o existență îndelungată. Cînd organele superioare ale statului găseau sub aceste titluri inofensive spiritul militant antifascist al comuniștilor și al celor care înțelegeau resorturile luptei contra fascismului — măsurile nu înțirziau, gazetele fiind interzise, spre a apăre peste cîteva luni sau săptămîni cu altă denumire, în altă localitate dar cu aceleași nestrămătate convingeri, pe care le transmiteau maselor.

Se detașează dintre aceste organe de presă „Blocul”, publicație a Blocului pentru apărarea libertăților democratice. Faptul că s-a ajuns la închegarea unei atari uniuni de forțe antifasciste și la posibilitatea editării unui organ de presă propriu, vorbește de cursul ascendent al mișcării antifasciste de masă, de propaganda făcută în rîndurile maselor, de penetrarea ideilor, concepțiilor real-democratice, progresiste. Sînt toate cele enumerate, fără a epuiza șirul întreg, organe de presă antifasciste în cea mai mare parte legale. Acestora trebuie adăugate firesc publicațiile P.C.R., centrale și locale, care apărau ilegal, cu audiență mai mică la mase, dat fiind condițiile de conspirativitate: „Scînteia”, „Lupta de clasă” — București, „Kommunistd” — Cluj, „Barázda”, U.T.C., „Scînteia Prahovei”, „Vörös Erdély” — Cluj, „Steagul Roșu” — București și „Tînărul leninist” ș.a. Se adaugă publicații ale celorlalte partide muncitorești : P.S.D., P.S. Independent, P.S. (Popovici), cu articole de poziție antifascistă în „Lumea Nouă”, „Proletarul” ș.a.

Despre natura articolelor și conținutul lor este potrivit a lăsa mărturiile vremii să grăiască.

Încep cu „Horia”, care în 1933 reprezenta noua și viguroasa formație politică „Frontul Plugarilor” și apărea săptămînal, la Deva, în piața Unirii, la numărul 16. Publica manifeste, apeluri, documente programatice, cuvîntări ale liderilor Frontului Plugarilor, ca și articole ale țărănilor. Cîteva titluri : „Chemarea Frontului Plugarilor”, „Sclavii Zarandului”. Toți plugarii la un loc”, „Mișcarea noastră în Banat”, „Hunedoara”, „A bătut ceasul” și multe altele, unde nu o dată, întîlnim pe veneratul mare om politic dr. Petru Groza.

„Năzuința celor ce muncesc”, publicație a Ligii Muncii, milita, de asemenea, pentru gruparea forțelor antifasciste. Prin Liga Muncii, P.C.R. a reușit să formeze un front comun cu Comitetul Național Antifascist și Partidul Socialist în 1934. Era încă un semn al înclinării spre Front Popular. Dintre articole citez : „Cum e exploataută țărănimea”, „Fascismul”, „Cartel electoral sau Front unic ?”. Ideea Frontului unic de luptă al maselor era dominantă după 1933. Impulsul luptelor proletariatului și acuitatea primejdiei fascismului determina rațiuni noi. „Clopotul” din Botoșani avea o arie națională de răspîndire, fiind citată atît în Moldova cît și în Transilvania, Dobrogea sau Oltenia. În cursul anului 1934 a fost printre cele mai populare gazete antifasciste, bucurîndu-se de colaborarea unor valoroși luptători antifasciști. Citez dintre articole : „Cum să luptăm contra fascismului”,

„Spre Frontul Unic“, „Tineretul contra fascismului“, „Antifascismul“, „Hitlerismul în România“, toate articole de înaltă ținută, scrise pe înțelesul maselor și explicând sensurile evenimentelor din țări străine.

Este una din trăsăturile presei Partidului Comunist, a organizațiilor sale, precum și a celorlalte grupări muncitorești și democratice, faptul că în perioada de ofensivă fascistă pe plan internațional nu au fost lăsate masele nici un moment singure, lipsite de informare, de cunoașterea problemelor mari, a celor imediate din țară și de dincolo de granițe. Indiferent de greutățile prin care a trecut P.C.R. a găsit modalități de răspândire a adevărului, presa fiind o pirghie din cele mai eficiente.

În scurta comunicare amintim câteva publicații, dar ele sînt de ordinul zecilor în anii care gravitează în jurul formării Blocului la Tebea, în decembrie 1935.

„Cuvînt nou“, de pildă, din Brașov, „Ecoul“ din Iași, „Umanitatea“ din București în 1934, au desfășurat una din cele mai prodigioase acțiuni pentru Frontul popular. De remarcat făgașul pe care se situau forțele revoluționare și progresiste din România, atunci cînd pe plan internațional nu fusese dat cuvînt de ordine pentru unirea forțelor antifasciste într-un front comun. Trebuie spus clar că atît în privința F.U.M., a unității de acțiune proletare, cît și în privința Frontului de luptă antifascistă, precedentele din România anilor 1933—1935 reprezintă valori incontestabile care se adaugă tezaurului experienței internaționale pentru Frontul Popular Antifascist și pentru mișcarea generală a popoarelor contra fascismului. Presa este o sursă care nu poate fi contestată, articolele fiind scrise la originea evenimentelor. „Buletinul de acțiune împotriva fascismului“ — București, „A nepûtja“ — Tg. Mureș, „Îndrumarea“ — Galați, „Orizont“ — București, „Igazság“ — Zalău, abundă în articole de poziție potrivnică fascismului. Presa antifascistă de limbă maghiară are fulminante articole de demascare a hitlerismului și adepților lui din alte țări, chemînd la unitatea maselor din întreaga Romînie pentru apărarea contra primejdiei fasciste. Citez titluri: „Fața adevărată a fascismului“; „Front unic cu frații români“, „Muncitori și plugari“, „Istoria și trădările Partidului maghiar“, „Apelul pentru Front Unic al sindicatelor din Tg. Mureș“, „Pacea e periclitată“, „Frontul popular — frontul păcii“.

Se poate afirma că din 8 ianuarie 1932, — cînd în sala Teatrului din Deva s-au adunat sute de reprezentanți ai țărînimii transilvane — nu a existat reuniune populară fie convocată de Frontul Plugarilor, fie de Comitetul antifascist sau alte forțe democratice, care să nu fi fost animate de spiritul unității de luptă antifascistă, ziarul „Horia“ din Deva cuprinde numeroase relații despre aceste adunări și extrase din cuvîntări.

Județul Hunedoara a devenit, așa cum întîlnim în presa vremii, aria desfășurării unor efervescente forțe de masă cu pronunțate accente populare și antifasciste. Tebea, la cîteva zile după luptele muncitorimii de la Grivița a fost locul unei mari întruniri țărînești, pe care dr. Petru Groza o va descrie în cuvinte înflăcărate: „Țărani au avut scînteie de apostoli. Nici porțile iadului nu i-ar mai fi cîlîtit“. La adunarea țăranilor din 19 martie în piața orașului Hunedoara s-au asociat și muncitori. Despre atitudinea autorităților, gazeta „Horia“ scria la 22 martie: „Am fost bătuți și arestați... brutal și fără lege, de trei ori am fost împrăștiati cu asalt...“ Aceasta nu a intimidat pe țărani de a organiza o nouă mare adunare la Orăștie, la 25 martie. La 26 martie, la chemarea ziarului „Horia“ au participat la Deva, la întrunirea publică, muncitori, reprezentanți ai țăranilor maghiari și ai unor grupări democratice. Altădată au manifestat pe străzile Devei. La 18 aprilie, scria gazeta „Cuvîntul satelor“ (din 30 IV 1933), la Deva au început lucrările Congresului Frontului Plugarilor la care participau țărani din plășile Brad, Zarand, Tebea, Avram Iancu, Sarmizegetusa, Pui, Jiu, Hațeg, Dobra, Orăștie, Deva. Geoagiu cu aproape 20 mii de țărani.

Semnificația evenimentelor, care se înscriu între ianuarie — februarie 1933 și decembrie 1935 în județul Hunedoara, se află și în faptul că aici se desfășura un mare examen al confruntării dintre forțele progresului, păcii, democrației și forțele reacțiunii, antipopulare. Nu a fost de loc întîmplătoare victoria în alegerile din 1936. Era de prevăzut după toată încărcătura de energii democratice și antifasciste acumulată pînă în decembrie 1935. Numai simpla parcurgere a presei Partidului comunist, a gazetelor muncitorești, a celor antifasciste, dar și a unor publicații burgheze ca „Dimineața“ și „Adevărul“, ne înfățișează o istorie a acestor ani, concentrată la județul Hunedoara, care obligă la meditații mai profunde cu privire la dezvoltarea lor în acest județ, la amploarea lor în această parte de țară.

Județul Hunedoara va fi ales și ca loc de întîlnire al reprezentanților Frontului Plugarilor și Uniunii oamenilor muncii maghiari (Madosz), care la Băcia în

septembrie 1935, prin acordul semnat, se înscrise ferm în viziunea Partidului Comunist Român, în frontul larg de luptă antifascistă. Gazeta „Valul“ (din 21 octombrie 1935) aprecia acest acord ca „art de importanță covârșitoare în drumul pentru realizarea frontului popular în România“.

Toamna anului 1935 a fost pentru Hunedoara bogată în evenimente politice importante pentru întreaga țară. Orașele județului au fost martorele multor reuniuni ale reprezentanților diferitelor partide și grupuri politice, ale militanților comuniști, socialiști, antifasciști, care au discutat, au proiectat, au croit program pentru coalizarea forțelor democratice antifasciste, pentru crearea Frontului popular antifascist. „Crainicul Maramureșului“ (din 16 noiembrie 1935), releva „impresionanta unitate de vederi“ a delegaților la Băcia care se vor reuni peste câteva zile la Deva.

Partidul Comunist Român va milita cu perseverență pentru lărgirea cadrului de mase și al reprezentanțelor politice, realizat în Hunedoara. Dintr-un acord cu valoare regională, pentru Transilvania și Banat, momentul Țebea, 6 decembrie 1935, va da valoarea națională înțelegerii de front popular. Adeziunea organizațiilor Blocului democratic și a Partidului Socialist încă din 8 și 26 noiembrie, a permis dezvoltarea contactelor cu liderii frontului. Ne relatează despre precedentele actului de la Țebea gazetele: „Cuvîntul liber“, „Omul liber“, „Facla“ și altele. Miron Belea, reprezentant al Frontului plugarilor, saluta astfel pe reprezentanții muncitorilor din Valea Prahovei: „Noi am socotit ca o sărbătoare, cînd ați venit să ne aduceți salutul muncitorimii. De multă vreme v-așteptăm, pentru că am fost convinși că numai prin unirea noastră a tuturor putem înlătura înșelătorii de ieri. Încheind acordul cu voi, sintem siguri că am făcut un pas înainte spre libertatea întregului popor român“. Gazeta „Facla“ din 14 decembrie, conchidea: „numai prin unirea forțelor democratice într-un mare front popular se pot impune cu adevărat aceste deziderate și pot înlătura definitiv pericolul fascist.“

Semnarea, la 6 decembrie, la Țebea, a acordului, a avut semnificațiile profunde cunoscute. Contemporanii aniversării a patru decenii pot și trebuie să depășească semnificațiile consemnate atunci de presa vremii: „Drumul marilor realizări, în cadrul și pe platforma Frontului Popular, este deschis“ („Înainte“ din 20 decembrie 1935). Frontul Popular din multe pricini nu se va încheia, dar actul istoric de la Țebea a arătat capacitatea maselor populare de a se mobiliza pentru abordarea intereselor superioare ale patriei, dovedind încă o dată clocotul de energie care se cerea diriguit în direcțiile cele mai trebuitoare unei țări care aspira la reală independență, la democrație adevărată și la cucerirea drepturilor legitime, la o dezvoltare în interesul poporului nostru.

Pentru ceea ce a însemnat Țebea acum patru decenii sint deosebit de concludente cuvintele unuia dintre marii luptători ai Blocului și supraviețuitori semnari, alături de Alecu Mihăileanu, Petre Constantinescu-Iași și: „Trei zile în mijlocul celor mai autentici ardeleni mi-au dat prilejul să cunosc nu numai o minunată țară, cît mai ales o populație țărănească de clasic caracter... Nu pot uita figurile senine și limpeziimea minții“, scria în „Cuvîntul liber“ profesorul despre miile de țărani prezenți la Țebea; „Nu-i pot uita pe Romulus Zăroni care a adus propunerea de Front popular partidelor național-țărănesc, social-democrat și social-unitar, pe Bancui din Brad... pe Moga din Băița, pe blîndul gospodar Farcaș din Țebea, pe sugestivul Pătrușu din Mihăileni... pe Miron din Cîrtești... Iată din ce aluat e plămădită țărănimea din cel mai larg județ al țării, unde curge încă pînă azi sîngele dac în vinele celor ce-au dat în trecut pe Horia, Avram Iancu și legiuni întregi de luptători ai cauzei juste sociale, la vremea respectivă. Nici nu putea să răsără în altă parte decît aici un Front...“ Astfel scria Petre Constantinescu-Iași, răspunzînd la întrebarea publicată în presa antifascistă: „De ce tocmai la Deva și la Țebea, în țara munților săraci dar demni și conștienți s-a înfăptuit primul simbur de front popular?“ („Cuvîntul liber“, din 28 decembrie).

Secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, sublinia cu deplin temei, în anii noștri, dînd și un profund răspuns: „Aici s-au scris pagini luminoase ale mișcării muncitorești și democratice din România, ale activității desfășurate de Partidul Comunist Român...“.